

REDENGEVENDE OMSCHRIJVING

JEROEN BOSCHLAAN 144-144G

Datum aanwijzingsbesluit:

09-01- 2024

Grondslag:

Gemeentelijk monument overeenkomstig
Erfgoedverordening Gemeente Eindhoven

Monumentnummer:

GM0476

BASISGEGEVENS

Adres	Jeroen Boschlaan 144a-144g
Stadsdeel	Tongelre
Perceelnummer	TGR00 E 1299
Categorie	Praktijkwoning
Bouwtype	Praktijkwoning
Bouwjaar	1957
Architect	B.A.C. Clement
Opdrachtgever	-
Bouwstijl	Shakehands
Kunst	Glas-in-lood in trappenhuis-venster
Huidige functie	Onbekend
Oorspronkelijke functie	Praktijkwoning (woning en praktijkruimte voor huisarts)
Aard van bescherming	De volledige bebouwing, maar enkel het exterieur
Onderdeel complex	-

EINDHOVEN

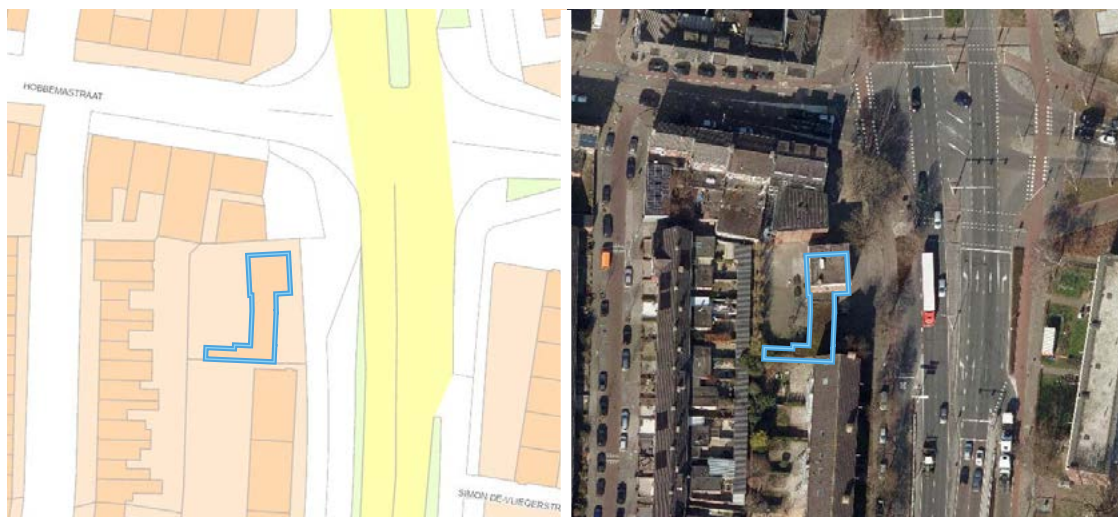
OMSCHRIJVING

Omschrijving

Voormalige praktijkwoning voor een arts, in 1957 gebouwd naar ontwerp van de Eindhovense architect B.A.C. Clement. De woning met praktijkruimte is gesitueerd op de zuidwest-hoek van de Jeroen Boschlaan met de Hobbemastraat. Het pand is opgebouwd uit een drielaags volume met de woonruimtes, en een lager eenlaags volume in een aparte vleugel aan de zuidzijde. Met de hoofdzakelijk in baksteen opgemetselde gevel, het verspringende volume en de band met gevelopeningen langs de dakrand, onderscheidt het gebouw zich van de veelal uniforme woningbouw in stroken aan de stadsring Jeroen Boschlaan.

Motivering

De voormalige praktijkwoning is van grote architectuurhistorische waarde als ontwerp van de Eindhovense architect B.A.C. Clement en de naoorlogse stijlkenmerken van de shake-hands, die tot uitdrukking komt in de in hoofdopzet vrijwel gaaf bewaard gebleven gevels. Het pand is van cultuurhistorische waarde als voormalig onderdeel van de medische infrastructuur in de wijk, die tot uitdrukking komt in de verdeling van woning in hoofdvolume en praktijkdeel in de lagere zijvleugel. Het pand is zeer zichtbaar gesitueerd aan de ringweg van Eindhoven.

Jeroen Boschlaan 144 betreft blauwe contour

Aanvullende foto's

Historische opname Jeroen Boschlaan.

Noordgevel

Zuidgevel met glas-in-lood trappenhuisvenster

Waardering

Architectuur-, bouw- en kunsthistorische waarde

De voormalige praktijkwoning is van grote architectuurhistorische waarde als ontwerp van de Eindhovense architect B.A.C. Clement en de naoorlogse stijkenmerken van de shake-hands, die tot uitdrukking komt in de in hoofdopzet vrijwel gaaf bewaard gebleven gevels. Het is een typologisch goed voorbeeld van een praktijkwoning.

Vanwege de combinatie van shake-hands en mezzanineverdieping geeft het uitdrukking aan een typisch lokale variant van de naoorlogse architectuur.

Stedenbouwkundige of ensemblewaarde

Het pand is zeer zichtbaar gesitueerd bij een kruispunt aan de Jeroen Boschlaan, een oostelijk deel van een belangrijke ringweg in Eindhoven.

De hoger opgaande voormalige woning en lagere zijvleugel vormen een ensemble, en geven door de unieke gevelcompositie uitdrukking aan een van de voormalige medische voorzieningen in de wijk.

Cultuurhistorisch belang

Het pand is van cultuurhistorische waarde als onderdeel van de voormalige medische infrastructuur op buurtniveau, die tot uitdrukking komt in de verdeling van woning in voormalig hoofdvolume en praktijkdeel in de lagere zijvleugel.

Gaafheid en herkenbaarheid

De gevels zijn in hoofdopzet nog vrij gaaf, met kenmerkende onderdelen voor de shake-hands stijl zoals in onder meer de gemetselde gevels, betonnen lijst bij deur, vissenkomvenster, mezzanineverdieping en muurafdekking.

Zeldzaamheid

Het pand is vanwege de gaafheid een steeds zeldzamer wordend goed voorbeeld van een naoorlogse praktijkwoning in het oeuvre van de architect in Eindhoven.

Beschrijving

Ontwikkelingsgeschiedenis

Het gebouw is in 1957 gebouwd, naar ontwerp van de Eindhovense architect B.A.C. Clement. Opdrachtgever was volgens de bouwvergunningstekeningen de heer H.J.M. Custers, een huisarts die in de aangebouwde vleugel aan de woning zijn praktijk vestigde. Het gebouw was onderdeel van een van de kleinschalige (medische) voorzieningen in de buurt.

Architect B.A.C. (Bernard, ook wel Ben) Clement (1902-1959) was destijds in Eindhoven een redelijk bekende architect, die in de naoorlogse periode in Eindhoven werkzaam was. Hij had in de jaren 1950 zijn bureau gevestigd in de Hertogstraat 11 te Eindhoven. Hij ontwierp onder meer woningbouw, kerken en scholen. Clement was ondermeer de ontwerper van woningbouw in Eindhoven, zoals flats aan de Le Sage ten Broeklaan / Boutenslaan uit 1954. Clement heeft in 1954 een ontwerp ingezonden voor de prijsvraag voor een nieuwe schouwburg van Eindhoven (niet uitgevoerd). Dat hij werd uitgenodigd voor die prijsvraag (meervoudige opdracht) zegt iets over het aanzien dat hij in die tijd genoot. De praktijkwoning Jeroen Boschlaan is een van de latere projecten van de architect. Toen hij in 1959 overleed verscheen een in memoriam in het vaktijdschrift Bouwkundig Weekblad (1959, nr. 51), wat ook zijn belang onderstreept.

Het pand is gebouwd in een stijl die wel shake-hands wordt genoemd, een combinatie van modern en traditioneel en kenmerkend voor de naoorlogse periode. In dit geval is de baksteentoe-passing aan de gevels traditioneel te noemen, evenals de rand dakpannen langs de praktijkvleugel. Maar de rand met kleine vensters als derde laag in het woongedeelte, het kubische volume, en de vrije compositie van vensters is modern. Ook de constructie, waarvoor 'Elementen plaat' zijn toegepast, is modern, en typisch voor de naoorlogse periode. Evenals het vissekomvenster in de voorgevel en de betonnen lijst langs de entree van praktijkvleugel. Daarmee is de stijl kenmerkend voor de jaren vijftig van de naoorlogse periode in Nederland. Met de derde laag in een afwijkende vorm en kleine vensters sluit het gebouw aan op de stijl van andere woningcomplexen in Eindhoven. Daarmee krijgt het juist een typisch lokaal karakter.

Het gebouw heeft een nog grotendeels oorspronkelijk exterieur. Het hoofdvolume is nog intact. De vensters en deuren zijn als materiaal wel gedeeltelijk aangepast. De inrichting van het voor-terrein is ingrijpend aangepast: de privetuin is ogenschijnlijk veranderd in openbare ruimte. De terreinafscheiding aan de voorzijde is thans niet meer aanwezig en is geheel verhard, waardoor het perceel aan de oostzijde zonder zichtbare terreinscheiding overgaat in het trottoir. Achter de voormalige garage, die oorspronkelijk al een uitbouw had, is een recent extra uitgebouwd lager volume, dat buiten de bescherming valt.

Situering

Het pand ligt op de zuidwesthoek van de Hobbemastraat en de Jeroen Boschlaan. Het hogere volume in drie bouwlagen ligt aan de noordzijde van het perceel, de lagere vleugel is tegen de zuidgevel aangebouwd. Het is gesitueerd op een belangrijk kruispunt de wijk, langs een noord-zuid en oost-west verbinding. Het is met de voorgevel (oostgevel) georiënteerd op de doorgaande Jeroen Boschlaan. Noordelijk van de praktijkwoning is een klein buurtplein, op de kruising van de wegen. Westelijk van het pand heeft de praktijkwoning de beschikking over een grote tuin, die bereikbaar is via een pad aan de noordzijde.

Ruimtelijke / bredere context

De Jeroen Boschlaan is een deel van de rondweg (stadsring) rond het centrum van Eindhoven. Het is de belangrijkste ontsluiting van de wijk De Laak op stadsniveau. De Jeroen Boschlaan ligt op de grens van de buurten De Lakerlopen en Doornakkers, waarvan een groot deel is gerealiseerd als vroegnaoorlogse wijk aan de oostzijde van de stad. Het stedenbouwkundig ontwerp voor het westelijk gesitueerde De Lakerlopen is gedateerd 1939-1940. Het ontwerp voor de hoofddopzet voor de Doornakkers is grotendeels van 1952-1953. Zo schoof de bebouwing op vanuit het centrum in oostelijke richting. Het bouwjaar van de praktijkwoning sluit aan bij de naoorlogse woonbuurten.

Het uitbreidingsplan in hoofdzaken voor Eindhoven van 1946-1951 is opgezet volgens 'bloembladen', rond een centrale kern. In dat plan vormen vijf uitbreidingswijken rondom het centrum gezamenlijk een soort bloem. Het gebied de Lakerlopen en Doornakkers vormt een van die bloembladen. Elk bloemblad is op te vatten als een wijk, of een parochie. En in elke wijk waren voorzieningen (winkels, scholen, religie, medisch, sport) zodat de wijk een volwaardige stadswijk was. De praktijkwoning was een van die voorzieningen op wijk/buurtniveau, en lag vlakbij kleinschalige winkels op de hoek Hobbemastraat en Jeroen Boschlaan. De woningen in de wijk zijn in meerdere typen veelal geschakeld gebouwd, in repeterende reeksen en in stroken langs wegen. De praktijkwoning onderscheidt zich juist daarvan als een uniek en afwijkend volume, in een eenmalig ontwerp.

Gebouwbeschrijving

Hoofdvorm en constructie

Woning en praktijkgedeelte zijn opgebouwd uit hoofdzakelijk twee volumes. Het volume met de woonvertrekken is in hoofdzakelijk drie bouwlagen opgetrokken op een vrijwel vierkante plattegrond, afgedekt door een plat dak. Zuidelijk daarvan, tegen de gevel aan, is in een eenlaags haakvormig volume het praktijkgedeelte gesitueerd, eveneens afgedekt door een plat dak. De gevels zijn opgemetseld uit baksteen in wildverband. Langs de daklijst en bij de streken van gevelopeningen zijn rollagen en stenen staand gemetseld. Waterdorpels zijn uitgevoerd in donkere raamdorpels. Bij de derde bouwlaag (tweede verdieping) springt de gevel iets in, en is de gevel in een lichte kleur geschilderd, en is rondom een regelmatige reeks vensters aangebracht, waardoor deze verdieping de indruk wekt van een mezzanine. Op de scheiding van eerste verdieping en mezzanine is het metselwerk voorzien van een gemetselde sierrand in staand verband en een muurdeksel. Bij het hoofdtrappenhuis is onder een deel van de woning een kleine kelder. Drie gemetselde schoorstenen steken langs drie gevels (noord, zuid en west) boven de dakrand uit.

Bij de eenlaagse vleugel wordt de dakrand aan de oostgevel afgedekt door een muurdeksel van donkere pannen: een rand gemetselde dakpannen die een golvende vorm aan de rand geven. Uit de vergunningstekeningen uit 1957 die bewaard zijn gebleven valt af te leiden dat voor de constructie gebruik is gemaakt van 'Elementen vloer' voor vloeren en dakplaat.

Een groot deel van de gevelopeningen is als vorm nog grotendeels oorspronkelijk, en heeft nog delen van houten kozijnen. Maar meerdere houten kozijnen zijn aangepast door plaatsing van recente latere kunststof kozijnen, die veel grover ogen dan de oorspronkelijke houten kozijnen, en waarbij mogelijk nog delen van het houten kozijn zijn blijven zitten.

Exterieur

Aan de oostgevel, de straatgevel, maakt de opbouw in twee volumes de twee voormalige hoofd-functies afleesbaar. Het hogere hoofdvolume is asymmetrisch ingedeeld en heeft op de begane grond rechts een groot vissekom venster, dat een houten uitbouw heeft met een latere kunststof kozijn. Links daarvan is een klein vierkant venster. Op de eerste verdieping zijn drie regelmatig geplaatste dubbele vensters met een middenstijl. Daarboven heeft de iets terugliggende geschilderde laag van de mezzanine een reeks eenvormige kleine vensters.

Bij de overgang tussen het voormalige woongedeelte en praktijkgedeelte is de hoofdentree in het lagere volume. De hoofdentree wordt geaccentueerd door een plastische betonnen lijst om de deur, en boven- en zijlichten in houten kozijnen en een boeibord. Links daarvan is de gemetselde gevel voorzien van een klein vierkant venster, een entree min of meer centraal in de gevel, met een vernieuwde deur. Links ervan twee liggende vensters, waarvan het meest linkse venster op een nieuw gemetselde borstwering, een eerdere garagedeur heeft vervangen. Onder de pannenrand muurafdekking loopt een rand met vierkante kleine nissen dichtgemetseld met drie staande stenen.

De noordgevel is grotendeels blind, als zijgevel. Op de begane grond en eerste verdieping is een klein vrijwel vierkant venster. Tegen de gevel staat een gemetseld postament, een restant van een voormalige pergola. De tweede verdieping heeft weer de mezzaninelaaag met vensters en een gemetselde schoorsteen.

De westgevel, grenzend aan de achtertuin, heeft een onderverdeling die de twee hoofdfuncties onderstreept. Vanaf de openbare weg is deze gevel niet goed zichtbaar. Van de bewaard gebleven bouwtekening uit 1957 valt af te leiden dat deze oorspronkelijk asymmetrisch was ingedeeld. Het hogere volume had twee deuren en vensters op de begane grond. Op de eerste verdieping twee grotere vensters en een klein venster ertussen. De mezzaninelaag op de tweede verdieping heeft de reeks vensters. Het lagere deel heeft op de tekening tegen het hoge deel aan een glazen pui en daarnaast twee grotere gedeelde vensters en een uitbouw bij de garage. De zuidgevel van de garage is blind.

De zuidgevel van het hogere volume heeft op de begane grond een liggend venster. Op de verdieping is een trappenhuisvenster met houten kozijn en glas-in-lood. De mezzanine heeft de reeks vensters met een schoorsteen.

Interieur

Het interieur is voor deze beschrijving niet geschouwd. Kenmerkend in de plattegrond is het hoofdtrappenhuis in het hoofdvolume bij de overgang naar zijvleugel.

Perceelinrichting/tuin

Zowel noordelijk, oostelijk als westelijk van het pand is particulier terrein. Aan de oostzijde wordt op de oorspronkelijke vergunningstekening een pad aangeduid naar de toegang naar de woning en een toegang naar de garage, maar die zijn in de huidige terreininrichting niet zichtbaar. Er is oostelijk geen terreinafscheiding met de openbare weg. Noordelijk loopt het pad naar het achterterrein, dat wordt met een postament met recent hek afgesloten.